

KIRJALLINEN ASiantuntijalausunto

Helsinki 14.11.2023

EDUSKUNNAN SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNTA

Aika: perjantai 17.11.2023

Asia: HE 74/2023 Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta

Takuusäätiö on valtakunnallinen sosiaalialan järjestö, jonka tarkoituksena on tukea kansalaisten velkaongelmien ehkäisyä ja niiden ratkaisemiseen tähtääviä toimintoja. Aivan erityisesti säätiö edustaa talous- ja velkaongelmia kokeneiden henkilöiden näkökulmaa. Tämän lisäksi Takuusäätiöllä on vahvat yhteydet taloudellisesti ongelmallisissa tilanteissa olevia ihmisiä tapaavien sosiaali-, terveys- ja järjestöalan ammattilaisiin sekä vapaaehtoiisiin.

Takuusäätiö kiittää mahdollisuudesta lausua eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta

Asumistuki on tärkeä etuus toimeentulon näkökulmasta

Takuusäätiön palveluihin ottaa vuosittain yhteyttä noin 10 000 ihmistä, joilla on vaikeuksia toimeentulon tai velkojen kanssa. Pitkään jatkunut hintojen ja asumiskustannusten nousu on kiristänyt myös uusien ryhmien taloustilannetta. Takuusäätiön erityisenä huolena on havainto, että toimeentulovaikeudet voivat johtaa talouden maksukykyyn nähden liialliseen velkaantumiseen. Velkaantumisella puolestaan on moniulotteisia haitallisia seurauksia niin henkilölle itselleen kuin hänen perheelleen ja yhteiskunnalle.

Takuusäätiön asiakaskunnasta, erityisesti säätiön neuvonta- ja velkaratkaisupalveluissa, huomattava määrä saa asumistukea. Asumistuki on heille toimeentulon kannalta tärkeä etuus oman talouden tasapainon ylläpitämiseksi ja työssäkäynnin mahdollistamiseksi. Takuusäätiön näkemykset perustuvat erityisesti näihin havaintoihin.

Muutosten yhteisvaikutus huolettaa

Lausunnon kohteena olevan yleisestä asumistuesta annetun lain ja samaan aikaan toimeentulotuesta annetun lain 7 a §:ään esitettyjen muutosten yhteisvaikutus asumismenojen huomioimiseen sosiaaliturvaa koskevassa sääntelyssä on huomattava yksittäisen tuensaajan näkökulmasta. Vaikka toimeentulotuki osittain korvanee asumistukeen tehtävät leikkaukset, niin kaikkien tuensaajien kohdalla näin ei kuitenkaan tule olemaan.

Syrjäytyminen ja mielenterveysongelmat ovat nykyaikaan vahvasti liittyviä haasteita. Takuusäätiön huolena on, että ne lisääntyvät, kun sosiaaliturvaan tehdään useita samanaikaisesti toteutettavia leikkauksia. Inhimillisen kärsimyksen lisäksi ne voivat aiheuttaa pitkäaikaisia seurauksia, jotka lisäävät yhteiskunnalle koituvia kustannuksia.

Asumistuki omistusasuntoihin

Takuusäätiö pitää asumistuen lakkauttamisen omistusasuntoihin ongelmallisena ja vain vähäisiä säästöjä tuovana muutoksena. Olemme pitkään lukeneet huomattavistakin vuokrankorotuksista, joita on tulossa vielä ensi vuonnakin 2024 ja myös ns. edullisena pidettyihin kaupungin omistamiin vuokra-asuntoihin. Omistusasuminen voikin olla vuokralla asumista edullisempaa, jolloin vuokralle muuttaminen lisää asumistuen tarvetta. Lisäksi on otettava huomioon, miten kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja on paikkakunnalla saatavilla. Asunnon myyntitilanne voi kohentua, kun vallitsevaan korkotasoon totutaan, mutta edelleen monella paikkakunnalla asunnon myyminen on hidasta. Hintojen lasku voi johtaa myös siihen, ettei myyntihinta kata asuntolainan määrää, vaan siitä jää velkaa. Ottaen huomioon, että esityksen mukaan vajaa 5 prosenttia asumistukea saavista kotitalouksista asuu omistusasunnossa, leikkauksen säästövaikutus lienee minimaalinen mahdollisiin lisäkustannuksiin ja muihin inhimillisiin haittoihin verrattuna.

Asumistuen leikkaukset voivat lisätä asunnottomuutta

Asumistuki turvaa asumisen ja vähentää häättöjen ja asunnottomuuden riskiä. Jotta nämä ongelmat eivät kasva, on varmistettava, että valtakunnallisesti on tarjolla asumisneuvontaa, jonka tavoitteena on em. riskitekijöiden ennaltaehkäiseminen. Suunnitellut leikkaukset pienentävät tuensaajan ja perheiden kulutukseen käytettävissä olevaa rahaa, millä on myös laajempaa vaikutusta työllisyyteen ja talouteen. Esitettujen laskelmien mukaiset vähennykset asumistueessa pienentävät tuensaajien käytettävissä olevia tuloja. Vähäiseltäkin kuulostavat summat ovat merkittäviä monelle valmiiksi heikossa ja haavoittuvassa asemassa olevalle kotitaloudelle.

Asumistukeen suunnitellut leikkaukset lisäävät Takuusäätiön näkemyksen mukaan pienituloisten ahdinkoa ja tarvetta paikata taloutta toimeentulotuella. Osa turvautuu myös velkarahaan, mikä lisää ylivelkaantumisen riskiä ja sen negatiivisia vaikutuksia. Asumistuen leikkaukset kohdistuvat samoihin haavoittuvassa asemassa oleviin kuin monet muutkin suunnitellut säästötoimenpiteet ja leikkaukset.

Vaikutus työllistymiseen on kyseenalainen

Takuusäätiön näkemyksen mukaan ansiotulovähennyksestä luopuminen ei automaattisesti lisää täystyöllistymistä. Se voi päinvastoin poistaa kannusteen ottaa vastaan lyhytaikaista tai osa-aikatyötä pienillä tarjolla olevilla työntunneilla. Muutos ei yksinään lisää koko-aikatyön tarjontaa. Tiettyissä elämäntilanteissa voi osa-aikatyö myös olla ainoa vaihtoehto pysyä työelämässä. Ansiotulovähennyksen poistaminen kohdistuu erityisesti nuoriin, naisiin ja vammaisiin henkilöihin heikentäen heidän työllistymismahdollisuuksiaan ja toimeentuloaan.

Takuusäätiö sr.

Juha A. Pantzar
toimitusjohtaja

Minna Backman
johtaja